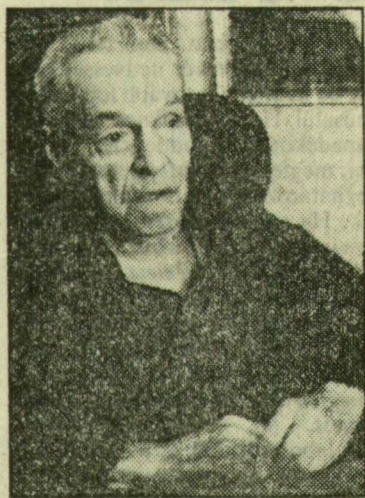

LUCS FERENC NYITJA AZ ARANYKÖNYVET

Egy romantikus mecénás

Somogyi Károlyne felvétele

Lucs Ferenc már évekkel ezelőtt beírta nevét a szegedi kultúrtörténet jelképes nagykönyvébe, mikor ötven festményt ajándékozott a múzeumnak. Most azonban az Aranykönyv első lapján is ott áll majd a neve, hirdetőn az utóknak, hogy adni, mecénásszeretettel vállalni nemes lélekre valló cselekedet. Az Aranykönyv lapjaira azok nevét írják majd be, akik tízezer forintnál többet ajánlanak fel a Feszty-alapítványnak a magyarok bejövételét megőrkítő, monumentális körkép helyreállítására. Lucs Ferenc a félmillió forint értékű kötvény odaajándékozása után, most százezer forint készpénzzel gyarapította az alapítvány tőkéjét.

— Úgy tudom, ön sohasem volt krózus. A családja sem volt különösebben gazdag, honnan az adományozó kedve?

— Kell hogy valaki ajándékozzon is. Manapság annyira rászoktunk arra, hogy elvegyünk, hogy csak magunknak gyűjtünk. Oly sokan halmoznak értelmetlenül, úgy hogy igazán nem is okoz örömet nekik. Én romantikus nevelésben részesültem. Nyolcvankilenc éves vagyok, de még ma is emlékszem: gyermekkoromban édesanyám mindig megjutalmazott, ha valakin segített. A Feszty-körkép a magyar történelemnek olyan emlékműve, melyet segíteni kell újra életre hívni. Fontos, hogy a kisemberek és a most felnövő fiatalok is kötődjenek hozzá. Ezért született ez az Aranykönyv is (melynek borítóját egyébként Mayer József borsdisműves mester készítette és ajándékozta az alapítványnak). Akik kis pénzűek, de gyermekük nevére 500, vagy ezer forintot felajánlanak, azok oklevelet kapnak. Felnőve büszkén mutatják majd meg az ő gyermekeiknek az adományért kapott okmányt. A tehetősebb emberek, intézmények nevét is megőrkítik. A 300 ezernél nagyobb összeget ajándékozókét a Feszty-körkép épületének falán elhelyezett márványtáblára vések majd föl. Úgy gondolom, a szép gesztus megtisztelő. Mert mitagadás, az emberek hiúságának hízeleg, ha a nevüket megőrkítik valahol. Én is nagyon boldog voltam, mikor a múzeum igazgatója először mecénásnak nevezett.

— Nélkülözött-e valaha amiatt, hogy képeket gyűjtött?

— Szerencsére a feleségem is nagyon szerette a képzőművészetet. Soha nem volt a szenvedélyem miatt közöttünk nézeteltérés. Megértette ha félretettem valamely pénzt a kismélt, áhított festményre. Ő zenerajongó volt, lemezeket gyűjtött. Néha olyat játszottunk, hogy valamelyik

kepéhez kiválasztottunk egy muzsikát, s azt hallgatva, együtt gyönyörködünk benne. Tudja, fontos, hogy egy gyűjtőnek intuíciói legyenek. S hogy meg tudja különböztetni a szépet a még szebbtől. Én sokszor cseréltem el két gyengébb minőségű képet egy jobbba. Igyekeztem minél színvonalasabb műveket megvásárolni. 1974-ben jártak nálam angol vendégek, akik szeretnék volna kivinni gyűjteményemet egy londoni kiállításra. Nem engedtem. Jobban örülök én annak, ha itt a múzeumban nézegetik a gyerekek ezeket a festményeket. Kell, hogy a mai fiatalok lássák és értékeljék a kincsünket, hogy tudjanak a múltunkról. A Feszty-körkép ügyét is ezért kell támogatni.

— Igen példamutató, ahogyan ön közreműködik a szegedi kultúra támogatásában...

— Szeretem a hazámat és a várost. Végre életemben mindenemet a múzeumba hagytam. Képeimet, keleti szőnyegeimet, ezt a lakást is azért vásároltam, hogy örökölheto lehessen majd. Ebben lakott egyébként valaha Juhász Gyula is, az édesanyjával. Nagyon drukkolok, hogy valami előmozdulás legyen ebben az ópusztaszeri ügyben is. A világkiállítás nagy kihívás, nagy lehetőség számunkra. Soha ennyire nem volt még mellettünk a világ, ezt ki kell használnunk. Bízom benne, hogy lesznek követőim és sokan rámozdulnak majd itthon és külföldön is erre az alapítványra. Tudja, mikor megbeszeltük az igazgató úrral, hogy aranykönyv és márványtábla készül az adakozók nevé megőrkítendő, olyan boldog voltam, hogy egész éjjel nem bírtam aludni. Úgy örültem, mint egy kisgyerek a karácsonyának!

PACSIKA EMÍLIA

AZ ELBONTOTT ÚJRAÉPÜL

„Paprikás ház” az emlékparkban

Az ópusztaszeri Nemzeti Történeti Emlékpark szabadtéri gyűjteménye hamarosan újabb épülettel gazdagodik. Egyelőre az alapozásnál és a pince építésénél tartanak, úgy tervezik, hogy a jövő évi Szent István ünnepre adják át a házat.

Dr. Juhász Antal néprajzkutató, a Móra Ferenc Múzeum igazgatóhelyettese elmondta, hogy a szabadtéri néprajzi gyűjtemény tanyai épület-együttese után következő mezővárosi és falusi házakból kialakított utcácskákba kerül majd egy szegedi alsóvárosi paprikatermelő háza.

A sarki szatócsbolt és a makói parasztház közé építik az egykor Alsóvárosban, a Pásztor utca 63. sz. alatt állt „paprikás házat”. (Az archív fotót Juhász Antal készítette.) A mintául szolgáló eredeti épületet dr. Juhász Antal még a hatvanas évek közepén felmérte és lefotózta.

sőt védelemre is javasolta. Mégsem sikerült megmenteni, a házat elbontották.

Amikor újból szemlét tartottak a „szegedi paprikatermelés ősfészkében”, Alsóvárosban, már nem találtak telepítésre alkalmas épületet. A rekonstrukciót az időben elvégzett alapfölmérés, valamint a levéltárból előkerült tervrajz tette lehetővé.

Eszerint az 1880-as évek elején épült ház Nógrádi Imre és Engi Viktória tulajdona volt, építője pedig Kis János István paraszti ács. Falát téglából és vályogból rakták, állószékes nyeregtető borította eredetileg faszindellyel rakva, amit az első világháború után cserépre cseréltek.

Beosztását tekintve szobakonyha-szoba-kamra-szoba helyiségek követték egymást. Udvari oldalán oszlopos eresztája szolgált a hosszú fenyőrudakra aggatott pap-

rika száradási helyeül. (A hatvanas években még szárították a paprikát Alsóvárosban.)

Érdekesség, hogy az eredeti tervrajzon nem a képen látható napsugárdíszes házvég szerepelt, hanem egyszerű, végdeszkás lezárás. Mégis valószínű, hogy már eredetileg is az árvíz után elterjedt Lechner-házak mintájára, napsugaras oromzattal építették meg.

Az épület a középparaszti réteghez tartozó paprikatermelők polgárosodó életformáját mutatja be. A tervek szerint egy szobát századfordulós parasztpolgári bútorokkal rendeznének be. A flóderes, vagy barna festésű szekrényajtók, a növénymintás fafaragások az ízlés változásáról tanúskodnak: a jó jövedelemhez jutó paprikatermelők a városi asztalosnál rendelték meg bútoraik elkészítését. Így keveredett a paraszti ízlés a polgárral.

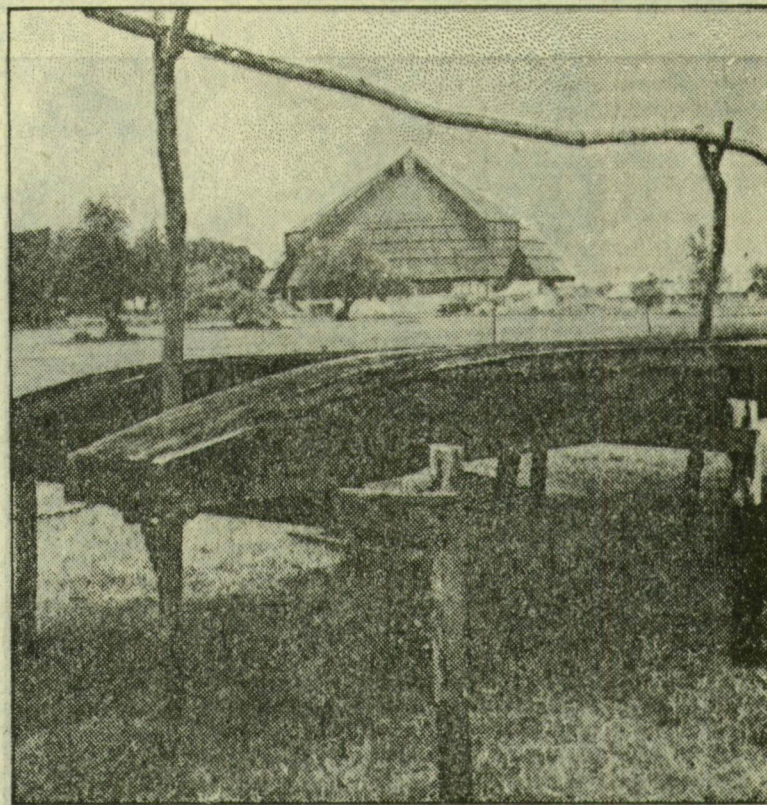
A szabadkéményes, de lepadlászott konyha utáni szobában, és a szomszédos kamrában kiállítás nyílik, amely Szeged árvíz utáni újjáépítését mutatja be, különös figyelemmel Alsóvárosra. A sort a hátsó lakószoba zárja.

Mintaképek alapján építik föl a melléképületeket. Az istállón, olon kívül láthatunk majd paprikaszárító helyiséget is, amelyet hideg időben dobkályhával fűtöttek.

A fotón látható épülethez képest annyi változik, hogy a téglaszlopos folyosó végére utcaajtó kerül az ablak helyett. A házat az eredeti zsindeletető fedi majd. Elkészítéséhez az Országos Műemléki Felügyelőség ígért segítséget, mert bár a századfordulón az épületek háromnegyed részét még zsindelettel fedték Szegeden, a faszindelykészítés ritka mesterség lett.

Az így kialakított épületegyüttes jól beleillik abba a mezővárosi utcaképhez, amely megmutatja, hogy a belterjes mezőgazdasági termelésnek köszönhetően milyen sajátos parasztpolgári kultúra jött létre Szegeden és környékén.

NYILAS PÉTER

Százéves születésnapjára megújul a Feszty-körkép

A látogató az Ópusztaszeri Nemzeti Történeti Emlékparkban járva az Árpád-emlékműtől balra eső mélyedésben egy hatalmas, sátorformájú épületet láthat. A jurtára emlékeztető épület — Novák István Ybl-díjas tervező munkája — lesz majd az otthona a Feszty-körképnek. A nagyjertű — egyidejűleg öt-hat múzeumi kiállításnak is helyt adó — épület költségeit a kormány, néhány tárca és nagyvállalat, valamint a megyei tanács biztosította. Belül lázas munka folyik, mintha építői is szeretnék már maguk mögött tudni a sok határidő-módosítást megért feladatot. A vörös márvány borítású padlókat, lépcsőket még fólia védőréteg borítja, de lassan az egyes szinteken kibontakozik a kiállítások vitrin- és tárolósora. Fel lehet már menni a csúcsba, ahonnan tiszta időben Mindszentig is ellátunk. Minden bizonnyal ez az építmény lesz alföldi tájunk legmagasabb pontja. Csak a hengerpalást által körbefogott, 60 méter átmérőjű nagyteremben csend honol. A falakon sejtlemesen csillognak a felhomályban a hűtő-fűtő rendszerek csőigényei. Az 5 emeletnyi magas terem a képet várja. Mint ahogyan azt várják egyre türelmetlenebbül a látogatók is, az emlékpark barátai szerte az országban, de még ellendrukkerei is.

A II. világháború óta hanyatott sorsú kép csipkerózsika álma nagyon hosszúra nyúlt. A gyűjtőbombok által alaposan megrongált panorámaképet elődeink elég szakszerűtlenül szeletekre vágták, és hengerekre göngyölítve különböző pincékben tárolták. A kulturális kormányzat 1975-ben a Móra Ferenc Múzeumnak adta azzal, hogy legyen gondozója és állíttassa helyre a majdani emlékparkban. Igen, 1975-ben az emlékpark még csak tervek pauszpapírján létezett, az Árpád-emlékmű, az elhanyagolt romok kivételével. Talán sokan nem is gondolják, hogy minden, ami ma ott látható — beleértve az erdő nagy részét is — 1978 után „létesült”, egyre rosszabbra forduló nemzetgazdasági körülmények között.

De térjünk vissza a képhez, amely 1975 után néhány évre az állagmegóvást végző restaurátorok munkája nyomán ismét a közfigyelem centrumába került. E figyelem helyébe később a szakemberek heves vitája lépett, amely elsősorban a kép felfüggesztésének módjaitól körül robbant ki. Majd ez is elcsendesedett, és mivel a befogadó épület befejezése halasztódott, folytatódhatott a csipkerózsika álom. A körkép életében a következő fontos dátum 1988. A Művészeti Alap és a megyei tanács művelődési osztálya ekkor írta ki a restaurálásra szóló pályázatot, amelyre egy magyar és egy lengyel restaurátorcsoport adta be pályamunkáját. 1989-ben az Országos Emlékbizottság — a pályázati zsűri véleményét is figyelembe véve — a lengyelek mellett döntött. A két, majd nem egyenértékű pályamunka összevetése után a legfőbb és így a döntő érv az volt: a lengyelek igen nagy sikerrel állították helyre a mienknél azonos nagyságú és hasonlóan megrongálódott wroclávi körképet. A munkájuk során alkalmazott eljárásokat nemzetközileg védett szabadalomként publikálták. Az emlékbizottság döntése a lengyeleknek érthetően nagy örömet okozott és kiváltotta a magyar restaurátorok nemtetszését.

Mi jellemzi az emlékbizottság döntése utáni helyzetet? Az épület készen áll a kép fogadására; megteremtődtek a restauráció indításának, anyagi-szervezeti feltételei; folyik a lengyel üzleti partnerekkel (Ars Antiqua) igen aprólékos, gyakran taktikázó áralku.

E két utóbbi megállapításról kissé bővebben is tájékoztatnom kell az olvasót. Az Országos Emlékbizottság 1989 decemberében nem csak a restaurációról döntött. Felkérte a kormányt, hogy támogassa az emlékpark legnagyobb feladatainak megvalósítását. Továbbá a Csongrád Megyei Tanácsot, hogy hozzon létre alapítványt a restauráció anyagi fedezetének előteremtésére. A kormány igen kedvezően reagált, hiszen javaslatára az Országgyűlés 1990-re és 1991-re 50–50 millió Ft-ot biztosított restaurálás költségeihez azzal, hogy a hiányzó részt adományokból kell összegyűjteni. Az első évi támogatás átutalásáról a kormány júliusban intézkedett. A Csongrád Megyei Tanács 1990. március 29-i ülésén 5 millió Ft tőkével létrehozta a Feszty-körkép Alapítványt, amelyhez 5 millió Ft-tal hozzájárult a Mezőbank Rt is, mint az alapítványi tőke kezelője.

Ez év májusában megalakult a Magyar Nemzeti Galéria főigazgatójának vezetésével az alapítvány kuratóriuma. A kuratórium fő feladatának a restaurációs szerződés tető alá hozását tekintti. Ezen túlmenően egy nagyszabású reklámkampány tervét készített elő, amelynek segítségével az országban és határainkon kívül ismertté szeretné tenni az emlékpark és a körkép ügyét, gondolva a honfoglalás közelgő 1100. évfordulójára és az esetleges világkiállításra is.

A háttérben tehát — ahogy mondani szokás — lázas munka folyik. De mi mindannyian, akik ennek részesei vagyunk jól tudjuk, hogy a kívülállót, a múzeumlátogatót elsősorban az érdekli, mikor láthatja a helyreállított Feszty-körképet. Nos, ez idő szerint 1994-ben, megalkotásának 100. évében, mert a restaurációs munka több mint négy évet igényel.

Szólnom kell még lengyel partnereink már szóba hozott magatartásáról. Velük a vitát a Ferunión Kültérkereskedelmi Vállalat bevonásával folytatjuk. A vállalkozásra a két országban zajló rendszerváltás erősen rányomja a bélyegét. Példaként csak a legfontosabb követelményt említem: országaink a rubel alapú külkereskedelemben helyett ártérnek a dollárszámolásra. Nekünk egyelőre nincs dollárunk, de szükségünk lesz rá. Nem zárjuk ki a vegyes költségelszámolás lehetőségét sem. Azzal nem is untatom az olvasót, hogy egy nagyon megrongálódott képzőművészeti alkotás helyreállítására irányuló négyéves folyamat nemzetközi jognak megfelelő szerződésbe foglalása egyáltalán nem szokványos és igen sok buktatóval jár. A szerződés keretében kell kialakítanunk 25-30 lengyel szakember közel 4 éves magyarországi tartózkodásának összes feltételeit.

Bízom abban, hogy hamarosan egy aláírt szerződésről számolhatok be, de ellenkező esetben is jelentkezem, mert a kuratórium munkájában egyik legfontosabb alapelvnek a nyíltságot tekintjük.

SZABÓ G. LÁSZLÓ
a Feszty-körkép Alapítvány titkára